A. A. ZHDANOV

PUHE VÄITTELYSSÄ

G. F. ALEKSANDROVIN KIRJASTA „LÄNSIEUROOPPALAISEN FILOSOFIAN HISTORIA“

24 kesäkuuta 1947

★

KARJALAIS-SUOMALAISEN SNT:n
VALTION KUSTANNUSLIIKE
PETROSKOI—1954

A. A. ZHDANOV

PUHE VÄITTELYSSÄ

G. F. ALEKSANDROVIN KIRJASTA „LÄNSIEUROOPPALAISEN FILOSOFIAN HISTORIA"

24 kesäkuuta 1947

☆

KARJALAIS-SUOMALAISEN SNT:n
VALTION KUSTANNUSLIIKE
PETROSKOI—1954

А. А. ЖДАНОВ

ВЫСТУПЛЕНИЕ НА ДИСКУССИИ

ПО КНИГЕ Г. Ф. АЛЕКСАНДРОВА „ИСТОРИЯ ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКОЙ ФИЛОСОФИИ"

24 июня 1947 г.

(На финском языке)

Перевод с издания Госполитиздата, 1953

SISÄLTÖ

I. Tov. Aleksandrovin kirjan puutteellisuudet 5
II. Tilanteesta filosofisella rintamallamme 23

Сдано в набор 28/XII-53 г. Подписано к печати 5/III-54 г. Е—01089. 1,0 печатн. лист. 74.780 знаков в печатн. листе. 1,87 уч.-изд. листа. Тираж 2000 экз. Госиздат КФССР № 3. Заказ № 2. Бумага 84×108$^{1}/_{32}$=0,5 бумажн.—1,64 печатн. листа. Цена 35 коп.

Книжная типография Полиграфиздата Министерства культуры КФССР
г. Сортавала, Карельская, 32.

Toverit! Väittely tov. Aleksandrovin kirjasta ei ole rajoittunut käsiteltävänä olevan aiheen puitteisiin. Se on kehittynyt laajemmaksi ja syvemmäksi asettaen filosofian rintamalla vallitsevan tilanteen yleisempiäkin kysymyksiä. Väittelystä on tullut tavallaan yleisliittolainen konferenssi, joka käsittelee tieteellisen filosofisen työn tilaa koskevia kysymyksiä. Se on tietysti aivan luonnollista ja lakimääräistä. Filosofian historian oppikirjan, tämän alan ensimmäisen marxilaisen oppikirjan, luominen on tavattoman suurta tieteellistä ja poliittista merkitystä oleva tehtävä. Siksi se huomio, jota Keskuskomitea on kiinnittänyt tähän kysymykseen järjestämällä tämän väittelyn, ei ole sattuma.

Filosofian historiaa käsittelevän hyvän oppikirjan laatiminen merkitsee sitä, että aseistetaan sivistyneistömme, kaaderimme, nuorisomme uudella voimakkaalla ideologisella aseella ja samalla otetaan suuri askel eteenpäin marxilais-leniniläisen filosofian kehittämisessä. Siksi ne suuret vaatimukset, joita täällä on esitetty oppikirjalle, ovat ymmärrettäviä. Väittelyn puitteiden laajentamisesta on sen vuoksi ollut pelkkää hyötyä. Sen tulokset tulevat epäilemättä olemaan suuria, sitäkin suuremmalla syyllä, kun täällä ei ole kosketeltu ainoastaan oppikirjan arvostamiseen liittyviä kysymyksiä, vaan myös filosofisen työn laajempia probleemeja.

Koskettelen kumpaakin aihetta. Olen kaukana ajatuksesta ryhtyä tekemään katsausta puhevuoroihin — se on kirjan tekijän tehtävä — ja esiinnyn puhevuoronkäyttäjänä.

Pyydän etukäteen anteeksi sitä, että tulen käyttämään sitaatteja, vaikka tov. Baskin kaikin tavoin varoittikin meitä kaikkia siitä. Tietysti hänen, filosofian vanhan merikarhun, on helppo halkoa filosofian meriä ja valtameriä ilman merenkulkukojeita, silmämäärällä, harkinnan mukaan, kuten merimiehillä on tapana sanoa. *(Naurua.)* Mutta olkoon minulle, filosofian laivapojalle, joka ensi kertaa astuu filosofian laivan keinuvalle kannelle ankaran myrskyn aikana, sallittua käyttää sitaatteja jonkinlaisena orienttina, joka antaa mahdollisuuden pysyä oikeassa suunnassa. *(Naurua, suosionosoituksia.)*

Ja nyt huomautukset oppikirjaan.

I

TOV. ALEKSANDROVIN KIRJAN PUUTTEELLISUUDET

Mielestäni meillä on oikeus vaatia filosofian historian oppikirjalta seuraavien ehtojen noudattamista, jotka käsittääkseni ovat alkeisvaatimuksia.

Ensimmäinen. On tarpeellista, että oppikirjassa määritellään täsmällisesti tutkimuskohde, jota filosofian historia tieteenä käsittelee.

Toinen, että oppikirja olisi tieteellinen, s.o. perustuisi dialektisen ja historiallisen materialismin nykyaikaisten saavutusten pohjalle.

Kolmas. On välttämätöntä, ettei filosofian historian esittely olisi skolastista, vaan luovan tehokasta, että se olisi sidottu välittömästi nykyajan tehtäviin, että se johdattaisi niiden tajuamiseen ja viitoittaisi filosofian tulevan kehityksen perspektiivit.

Neljäs, että esitetty faktillinen aineisto olisi täysin tarkistettua ja kelvollista, ja

viides, että esityksen tyyli olisi selvää, täsmällistä ja vakuuttavaa.

Olen sitä mieltä, ettei oppikirja vastaa ylläesitettyjä vaatimuksia.

Ennen kaikkea tieteen tutkimuskohteesta.

Tov. Kivenko huomautti, ettei tov. Aleksandrovin oppikirja anna selvää käsitystä tieteen tutkimuskohteesta ja että vaikka oppikirjassa onkin paljon määritelmiä, joilla on erillisluontoinen merkitys, niin siinä ei ole tyhjentävää yleistävää määritelmää, koska kukin erillisluontoinen määritelmä valaisee vain kysymyksen eri puolia. Se on aivan oikea huomautus. Tutkimuskohde, jota filosofian

historia tieteenä käsittelee, on todellakin jäänyt määrittelemättä. Sivulla 14 oleva määritelmä on epätäydellinen. Sivulla 22 oleva määritelmä, jota on korostettu kursiivilla luultavasti sen vuoksi, että se on perusmääritelmä, on asiallisesti väärä, sillä jos ollaan yhtä mieltä tekijän kanssa siitä, että *„filosofian historia on ihmistä ympäröivästä maailmasta olevien ihmistietojen edistyvän, nousevan kehityksen historiaa"*, niin se merkitsee, että filosofian historian tutkimuskohde käy yhteen yleensä tieteen historian tutkimuskohteen kanssa, ja itse filosofia siinä tapauksessa esiintyy tieteiden tieteenä, minkä käsityksen marxilaisuus on jo kauan sitten hyljännyt.

Tekijän väittämä siitä, että filosofian historia on myöskin *monien nykyaikaisten aatteiden* ilmaantumisen ja kehityksen historiaa, on niin ikään väärä ja epätarkka, sillä käsite „nykyaikainen" on tässä samaistettu „tieteellinen" käsitteen kanssa, mikä on tietenkin virhe. Filosofian historian tutkimuskohdetta määriteltäessä on pidettävä lähtökohtana Marxin, Engelsin, Leninin ja Stalinin antamia määritelmiä filosofiatieteestä.

„Marx omaksui tämän, vallankumouksellisen, puolen Hegelin filosofiasta ja kehitteli sitä. Dialektinen materialismi „ei tarvitse mitään muiden tieteiden yläpuolella olevaa filosofiaa". Aikaisemmasta filosofiasta jää „oppi ajattelusta ja sen laeista — muodollinen logiikka ja dialektiikka". Ja dialektiikka, Marxin käsityksen mukaan, Hegelinkin mukaan, käsittää sen, mitä nykyään sanotaan tietoamisteoriaksi, gnoseologiaksi, jonka pitää käsitellä tutkimuskohdettaan yhtälailla historiallisesti, tutkien ja yleistäen tietoamisen alkuperää ja kehitystä, siirtymistä tietämättömyydestä tietoamiseen" *(V. I. Lenin,* Teokset, XVIII osa, s. 11).

Tieteellinen filosofian historia on siis tieteellisen materialistisen maailmankatsomuksen ja sen lakien syntymisen, kohoamisen ja kehityksen historiaa. Koska materialismi on kasvanut ja kehittynyt taistelussa idealistisia virtauksia vastaan, on filosofian historia myöskin materialismin ja idealismin välisen taistelun historiaa.

Mitä tulee oppikirjan tieteellisyyteen dialektisen ja historiallisen materialismin nykyaikaisten saavutusten siinä käyttämisen kannalta, niin siinäkin suhteessa monet sangen vakavat virheellisyydet vaivaavat oppikirjaa.

Tekijä kuvaa filosofian historian sekä filosofisten aatteiden ja järjestelmien kehityskulun määrällisten muutosten kasvun tietä tapahtuvaksi tasaiseksi evolutioniseksi kehityskuluksi. Syntyy käsitys, että marxilaisuus on syntynyt aikaisempien edistyksellisten oppien ja ennen kaikkea ranskalaisten materialistien opin, englantilaisen poliittisen taloustieteen ja Hegelin idealistisen koulukunnan yksinkertaisena perillisenä.

Sivulla 475 tekijä sanoo, että ennen Marxia ja Engelsiä luodut filosofiset teoriat, vaikka ne sisälsivätkin silloin tällöin suuria löytöjä, eivät kuitenkaan olleet loppuun saakka johdonmukaisia ja tieteellisiä kaikissa johtopäätöksissään. Tällainen määritelmä erottaa marxilaisuuden sitä edeltäneistä filosofisista järjestelmistä ainoastaan siinä, että se on kaikissa johtopäätöksissään loppuun saakka johdonmukainen ja tieteellinen oppi. Näin siis marxilaisuus eroaa sitä edeltäneistä filosofisista opeista ainoastaan siinä, etteivät nuo filosofiat olleet loppuun saakka johdonmukaisia ja tieteellisiä ja että vanhat filosofit vain „tekivät erehdyksiä".

Kuten näette, tässä on kysymys vain määrällisistä muutoksista. Mutta se on metafysiikkaa. Marxilaisuuden syntyminen oli todellinen löytö, vallankumous filosofiassa. Tietenkään se, tuo löytö, samoin kuin mikä tahansa löytö, samoin kuin mikä tahansa hyppäys, asteittaisen kehityksen keskeytys, mikä tahansa siirtyminen uuteen tilaan, ei voinut tapahtua ilman edeltäkäynyttä määrällisten muutosten karttumista, tässä tapauksessa ilman filosofian kehityksen yhteenvetoja ennen Marxin—Engelsin löytöä. Tekijä ilmeisesti ei ymmärrä, että Marx ja Engels loivat uuden filosofian, joka eroaa laadullisesti kaikista aikaisemmista, vaikkapa edistyksellisistäkin, filosofisista järjestelmistä. Marxin filosofian suhde kaikkiin aikaisempiin filosofioihin ja se mullistus, jonka marxilaisuus sai aikaan filosofiassa muuttamalla sen tieteeksi, on jokaiselle tunnettu. Sitä kummallisempaa on se, ettei tekijä keskitä huomiotaan siihen, mikä marxilaisuudessa oli uutta ja vallankumouksellista aikaisempiin filosofisiin järjestelmiin verraten, vaan siihen, mikä yhdistää sitä Marxia edeltäneen filosofian kehitykseen. Marx ja Engels itse kuitenkin sanoivat, että heidän löytönsä merkitsee vanhan filosofian loppua.

„Hegelin järjestelmä oli viimeinen, täydellisin filosofian muoto, mikäli se käsitetään erityiseksi tieteeksi, joka on

kaikkien muiden tieteiden yläpuolella. Yhdessä sen kanssa koko filosofia kärsi haaksirikon. Jäljelle jäi vain dialektinen ajattelutapa ja koko luontoperäisen, historiallisen ja intellektuaalisen maailman käsittäminen loppumattomasti liikkuvaksi, muuttuvaksi, alituisessa syntymis- ja häviämisprosessissa olevaksi maailmaksi. Nyt ei ainoastaan filosofialle, vaan *kaikille* tieteille asetettiin vaatimukseksi löytää tämän ikuisen uudistumisprosessin liikkumislait kullakin eri alalla. Ja sellainen oli se perintö, jonka Hegelin filosofia jätti seuraajilleen" (*F. Engels,* Anti-Dühring, 1945, s. 23—24).

Tekijä ei nähtävästi ymmärrä filosofian konkreettista historiallista kehitysprosessia.

Kirjan eräänä oleellisena, ellei kaikkein suurimpana puutteellisuutena on sen tosiasian ignorointi, että historian kulussa eivät ole muuttuneet ainoastaan katsomukset niiden tai näiden filosofisten kysymysten suhteen, vaan itse tämä kysymyspiiri, itse filosofian *tutkimuskohde* on alituisesti muuttunut, mikä seikka vastaa täydellisesti ihmisen tietoamisen dialektista olemusta ja minkä pitäisi olla selvää jokaiselle oikealle dialektiikolle.

Esitellessään muinaiskreikkalaisten filosofiaa tov. Aleksandrov kirjoittaa kirjansa 24. sivulla: „Itsenäisenä tiedonalana filosofia syntyi muinaiskreikkalaisessa orjayhteiskunnassa". Ja edelleen: „Synnyttyään VI vuosisadalla ennen ajanlaskumme alkua erityisenä tiedonalana filosofia levisi laajalle".

Mutta voimmeko me puhua muinaiskreikkalaisten filosofiasta erityisenä, erilleen differentioituneena tiedonalana? Emme tietenkään. Kreikkalaisten filosofiset katsomukset olivat siksi tiukasti kietoutuneet heidän luonnontieteellisiin ja poliittisiin katsomuksiinsa, ettei meidän pidä eikä meillä ole oikeutta ulottaa kreikkalaiseen tieteeseen meidän tiedejakoamme, tieteiden luokitteluamme, joka on myöhemmin syntynyt. Itse asiassa kreikkalaiset tunsivat vain yhden, eri aloihin jakamattoman tieteen, johon myöskin filosofiset käsitykset sisältyivät. Ottakaamme Demokritos, Epikuros tahi Aristoteles,— kaikki he yhtäläisesti vahvistavat Engelsin ajatuksen siitä, että „vanhimmat kreikkalaiset filosofit olivat samalla luonnontutkijoita" (*F. Engels,* Luonnon dialektiikka. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, XIV osa, s. 498).

Filosofian kehityksen omalaatuisuus on siinä, että sitä mukaa kuin luontoa ja yhteiskuntaa koskevat tieteelliset

tiedot ovat kehittyneet, on filosofiasta puhjennut ulos positiivinen tiede toisensa jälkeen. Filosofian ala on siis alinomaa supistunut positiivisten tieteiden kehityksen vuoksi (huomautan ohimennen, ettei tämä prosessi ole päättynyt vielä tähänkään mennessä), ja tämä luonnontieteen ja yhteiskuntatieteiden vapautuminen filosofian suojeluksesta on ollut edistyksellinen prosessi niin luonnontieteelle ja yhteiskuntatieteille kuin myöskin itselleen filosofialle.

Menneisyyden filosofisten järjestelmien luojat, jotka pitivät tavoitteenaan absoluuttisen totuuden tietoamista sen päätepisteessä, eivät voineet myötävaikuttaa luonnontieteiden kehitykseen, koska he kapaloivat niitä kaavoihinsa, pyrkivät asettumaan tieteen yläpuolelle, tyrkyttivät ihmisen elävälle tietoamiselle sellaisia johtopäätelmiä, jotka eivät olleet reaalisen elämän, vaan filosofisen järjestelmän vaatimusten sanelemia. Näissä oloissa filosofia muuttui museoksi, jonne oli sullottu kasaan mitä erilaisimpia tosiasioita, päätelmiä, hypoteeseja ja yksinkertaisesti fantasiaa. Joskin filosofia kykeni palvelemaan havainnoimista, tarkkailua, niin käytännöllisen vaikutuksen aseeksi maailmaan nähden, maailman tietoamisen aseeksi se ei kelvannut.

Viimeisenä tällaisena järjestelmänä oli Hegelin järjestelmä. Hegel yritti pystyttää sellaisen filosofisen rakennuksen, joka työntäisi alleen kaikki muut tieteet tunkemalla ne hänen kategorioittensa Prokrusteksen vuoteeseen, ja yrittäessään ratkaista kaikki ristiriidat joutui ulospääsemättömään ristiriitaan dialektisen metodin kanssa, jonka hän itse oli arvannut, muttei ymmärtänyt, ja jota hän sen vuoksi oli väärin käyttänyt.

Mutta „kun kerran olemme ymmärtäneet... että jos filosofialta vaaditaan kaikkien ristiriitojen ratkaisemista, niin se merkitsee, että vaaditaan yhdeltä filosofilta sellaisen tehtävän suorittamista, jonka vain koko ihmiskunta voi edistyvän kehityksensä kulussa suorittaa, — kun kerran olemme ymmärtäneet tämän, tulee filosofiasta sanan vanhassa merkityksessä loppu", on Engels sanonut. „Me jätämme rauhaan tätä tietä ja erilliselle ihmiselle saavuttamattoman „absoluuttisen totuuden" ja lähdemme tavoittamaan saavutettavissamme olevia suhteellisia totuuksia positiivisten tieteiden kautta ja yhdistelemällä niiden tulokset dialektisen metodin avulla" (*F. Engels,* Ludwig Feuerbach. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, XIV osa, s. 640).

Marxin ja Engelsin löytö merkitsee vanhan filosofian loppua, s.o. sen filosofian loppua, joka tavoitteli maailman universaalista selittämistä.

Tekijän vetelähköt määritelmät hämäävät Marxin ja Engelsin nerokkaan filosofisen löydön mitä suurimman vallankumouksellisen merkityksen, kun ne korostavat sitä, mikä yhdisti Marxia aikaisempiin filosofeihin, osoittamatta sitä, että Marxista alkaa aivan uusi kausi filosofian historiassa, filosofian, josta ensi kertaa oli tullut tiede.

Kiinteässä yhteydessä tähän virheeseen oppikirjassa saarnataan epämarxilaista filosofian historian asettelua ja esitetään filosofian historia asteittain tapahtuvaksi toisen filosofisen koulukunnan vaihtumiseksi toiseen. Marxilaisuuden, proletariaatin tieteellisen maailmankäsityksen, ilmaannuttua päättyy filosofian historian vanha kausi, jolloin filosofiaa harrastivat vain yksilöt ja se kuului filosofisille koulukunnille, jotka muodostuivat itseensäsulkeutuneiden, elämästä ja kansasta irtaantuneiden, kansalle vieraiden filosofien ja heidän oppilaidensa pienestä määrästä.

Marxilaisuus ei ole sellainen filosofinen koulukunta. Päinvastoin, se on voitto vanhasta filosofiasta, filosofiasta, joka kuului harvoille valituille — hengen aristokraateille, ja se on filosofian historian aivan uuden aikakauden alku, aikakauden, jolloin siitä on tullut tieteellinen ase kapitalismista vapautumisensa puolesta taistelevien proletaaristen joukkojen käsissä.

Marxilainen filosofia, eroituksena aikaisemmista filosofisista järjestelmistä, ei ole toisten tieteiden yläpuolella oleva tiede, vaan se on tieteellisen tutkimuksen väline, metodi, joka käy kaikkien luontoa ja yhteiskuntaa koskevien tieteiden läpi ja rikastuu näiden tieteiden aineistosta niiden kehityksen kulussa. Tässä mielessä marxilainen filosofia on kaiken aikaisemman filosofian mitä täydellisintä ja päättävintä kieltämistä. Mutta kieltäminen, kuten Engels tähdensi, ei merkitse, että sanotaan yksinkertaisesti „ei". Kieltäminen sisältää perinnöllisyyden, merkitsee kaiken sen parhaan ja edistyksellisen, mikä on jo saavutettu inhimillisen ajattelun historiassa, imemistä itseensä, kriitillistä muokkaamista ja yhdistämistä uudessa, korkeammassa synteesissä.

Siitä seuraa, että koska on olemassa marxilainen dialektinen metodi, filosofian historian pitää sisältää tämän metodin valmistelun historia, osoittaa, mikä on ollut sen

syntymisen ehtona. Aleksandrovin kirjassa ei ole logiikan ja dialektiikan historiaa, ei ole kuvattu loogillisten kategoriain kehitysprosessia ihmisten käytännöllisen toiminnan heijastuksena; kirjan johdannossa oleva Leninin sanonta siitä, että dialektisen logiikan jokaista kategoriaa on pidettävä inhimillisen ajattelun historian solmukohtana, on sen vuoksi jäänyt roikkumaan ilmassa.

Se tosiasia, että filosofian historia on oppikirjassa viety ainoastaan marxilaisen filosofian syntymiseen eli vuoteen 1848 saakka, on kerrassaan selittämätöntä. Ilman filosofian historian esittelyä viimeisten 100 vuoden ajalta oppikirjaa ei tietenkään voida pitää oppikirjana. Se, miksi tekijä on menetellyt noin armottomasti tuon kauden suhteen, jää epäselväksi eikä sitä ole selitetty enempää alkulauseessa kuin johdannossakaan.

Ei voida mitenkään selittää myös sitä, ettei oppikirjaan ole otettu venäläisen filosofian kehityksen historiaa. On tarpeetonta todistella, että tämä epäkohta on luonteeltaan periaatteellinen. Mitä motiiveja lieneekin tekijä käyttänyt ohjeenaan jättäessään yleisestä filosofian historiasta pois venäläisen filosofian historian, mutta siitä vaikeneminen merkitsee objektiivisesti venäläisen filosofian merkityksen väheksymistä ja keinotekoisesti jakaa filosofian historian länsieurooppalaisen filosofian ja venäläisen filosofian historiaan, eikä tekijä sitä paitsi yritä mitenkään selittää tällaisen jaon välttämättömyyttä. Tällainen jako ikuistaa porvarillisen jakotavan, jaon „läntiseen" ja „itäiseen" kulttuuriin, katsoo marxilaisuuden regionaaliseksi „läntiseksi" virtaukseksi. Eikä siinä vielä kaikki. Johdannon 6. sivulla tekijä todistelee innokkaasti päinvastaista väittämää ja selittää tiukasti, että „tutkimatta huolellisesti ja käyttämättä venäläisen filosofian klassikkojen antamaa menneisyyden filosofisten järjestelmien syvällistä kritiikkiä ei saada tieteellistä käsitystä filosofisen ajattelun kehityskulusta Länsi-Euroopan maissa". Miksi tekijä ei ole realisoinut tätä oikeaa väittämää oppikirjassa? Tämä seikka jää aivan käsittämättömäksi ja yhdessä sen kanssa, että filosofian historian esittely on mielivaltaisesti päätetty vuoteen 1848, tekee painostavan vaikutuksen.

Puhevuoroja käyttäneet toverit ovat osoittaneet oikein myöskin Idän filosofian historian valaisemisessa olevat vajavaisuudet.

On selvää, että senkin vuoksi oppikirja kaipaa perinpohjaista uudestimuokkausta.

Eräät toverit osoittivat, että oppikirjan johdanto, jonka nähtävästi pitäisi olla tekijän „credo", määrittelee oikein tutkimuskohteen tehtävät ja tutkimusmetodit, mutta että tekijä muka ei ole täyttänyt lupauksiaan. Mielestäni tämä kritiikki ei ole riittävää, koska itse johdanto on virheellinen eikä kestä kritiikkiä. Olen jo puhunut filosofian historian tutkimuskohteen väärästä ja epätarkasta määrittelystä. Mutta ei siinä vielä kaikki. Johdannossa on muitakin teoreettisia virheitä. Toverit ovat täällä jo sanoneet, että filosofian historian marxilais-leniniläisten perusteiden esittelyssä on suurena teennäisyytenä viittaus Tshernyshevskiin, Dobroljuboviin ja Lomonosoviin, joilla tietenkään ei ole suoranaista tekemistä asian kanssa. Mutta kysymys ei kuitenkaan ole vain siitä. Esitetyt sitaatit näiden suurten venäläisten tiedemiesten ja filosofien teoksista on valittu ilmeisen epäonnistuneesti, ja niiden sisältämät teoreettiset väittämät ovat marxilaiselta näkökannalta vääriä ja, sanoisin enemmänkin, vieläpä vahingollisia. En halua tässä vähimmässäkään määrin heittää jotain varjoa näiden sitaattien kirjoittajain yli, sillä nämä sitaatit on valikoitu mielivaltaisesti ja koskevat sellaisia seikkoja, joilla ei ole mitään yhteistä niiden seikkojen kanssa, joihin tekijä on perustanut laskelmansa. Asia on niin, että tekijä viittaa Tshernyshevskiin saadakseen todistetuksi, että erilaisten, vaikkapa vastakkaistenkin, filosofisten järjestelmien perustanlaskijain pitää suhtautua toisiinsa suvaitsevaisesti.

Sallikaa esittää Tshernyshevskiltä otettu sitaatti: „Tieteellisen työn jatkajat nousevat edeltäjiään vastaan, vaikka näiden teokset olivatkin olleet heidän omien teostensa lähtökohtana. Niinpä Aristoteles suhtautui vihamielisesti Platoniin, Sokrates häpäisi rajattomasti sofisteja, joiden seuraaja hän oli. Uudelta ajalta tässä suhteessa löytyy myöskin paljon esimerkkejä. Mutta joskus on sellaisia ilahduttavia tapauksia, että uuden järjestelmän perustajat käsittävät selvästi omien mielipiteidensä yhteyden heidän edeltäjillään olleisiin ajatuksiin ja nimittävät itseään vaatimattomasti heidän oppilaikseen; että havaitessaan edeltäjiensä käsitteiden riittämättömyyden he samalla selvästi ilmaisevat sen, kuinka paljon nuo käsitteet ovat myötävaikuttaneet heidän omien ajatustensa kehitykseen. Sellainen oli esimerkiksi Spinozan suhde Descartesiin. Nykyaikaisen tieteen perusta-

jien kunniaksi on sanottava, että he suhtautuvat edeltäjiinsä kunnioittavasti ja melkeinpä pojanrakkaudella, tunnustavat täydellisesti heidän neroutensa suuruuden ja oppinsa jalon luonteen, osoittavat tuossa opissa olevan omien katsomustensa idun", (tov. Aleksandrovin kirjan s. 6—7).

Koska tekijä esittää tämän sitaatin varauksitta, niin se on ilmeisesti hänen oma näkökantansa. Jos asia on siten, niin tekijä todellakin lähtee tielle, joka luopuu marxismille-leninismille ominaisesta puoluekantaisuuden periaatteesta filosofiassa. Se intomielisyys ja leppymättömyys, jolla marxismi-leninismi on aina käynyt ja käy mitä ankarinta taistelua kaikkia materialismin vihollisia vastaan, on tunnettua. Tässä sodassa marxilaiset-leniniläiset arvostelevat murhaavasti vihollisiaan. Esikuvana bolshevistisesta taistelusta materialismin vihollisia vastaan on Leninin kirja „Materialismi ja empiriokritisismi", jossa Leninin jokainen sana on iskevä miekka, joka tuhoaa vihollista. „Marxin ja Engelsin nerokkuus on nimenomaan siinä", sanoo Lenin, „että hyvin pitkän ajanjakson kuluessa, *melkein puolen vuosisadan* kuluessa he kehittelivät materialismia, veivät eteenpäin yhtä perussuuntaa filosofiassa, eivät polkeneet paikallaan toistamalla jo ratkaistuja gnoseologisia kysymyksiä, vaan noudattivat johdonmukaisesti, — näyttivät, *kuinka* on noudatettava *samaa* materialismia yhteiskuntatieteiden alalla, heittäen armotta syrjään — kuten roskan ainakin — lorun, pöyhkeilevän ja vaateliaan hölynpölyn, lukemattomat yritykset „löytää" „uusi" linja, keksiä „uusi" suunta filosofiassa j.n.e.".

„Ottakaa vihdoin", kirjoittaa Lenin edelleen, „Marxin erilliset filosofiset huomautukset „Pääomassa" ja muissa teoksissa, — ja te näette *muuttumattoman* perusmotiivin: kiinnipitämisen *materialismista* ja halveksuvaa pilaa kaikenlaista hämäämistä, kaikenlaista sekavuutta, kaikenlaisia *idealismiin* poikkeamisia kohtaan. Näissä kahdessa jyrkässä vastakohdassa liikkuvat *kaikki* Marxin filosofiset huomautukset, — professorifilosofian näkökannalta niiden vika onkin tässä „ahtaudessa" ja „yksipuolisuudessa" " *(V. I. Lenin,* Teokset, XIII osa, s. 275—276).

Kuten tunnettua, Lenin itse ei sääli vihollisiaan. Niitä yrityksiä, joita tehtiin filosofisten suuntausten välillä olevien ristiriitojen hämäämiseksi ja sovittelemiseksi, Lenin aina piti vain taantumuksellisen professorifilosofian manöövereinä. Kuinka sitten tov. Aleksandrov on tämän jälkeen

saattanut esiintyä oppikirjassaan hampaattoman vegetarianismin saarnaajana filosofisia vihamiehiä kohtaan, mikä on ehdoton palvelus professorimaiselle kvasi-objektivismille, kun taas marxilaisuus syntyi, kasvoi ja voitti säälimättömässä taistelussa kaikkia idealistisen suuntauksen edustajia vastaan? *(Suosionosoituksia.)*

Tov. Aleksandrov ei rajoitu tähän. Hän vie objektivistisen konseptionsa johdonmukaisesti koko oppikirjan sisällön läpi. Sen vuoksi ei ole sattuma se tosiasia, että ennen jonkin porvarillisen filosofin arvostelua tov. Aleksandrov ensin kunnioittaa tämän filosofin ansioita veisaten hänelle ylistysvirsiä. Ottakaa esimerkiksi jo mainittu Fourierin oppi ihmiskunnan kehityksen neljästä vaiheesta.

Fourierin sosiaalifilosofian suurena saavutuksena, sanoo tov. Aleksandrov, „on oppi ihmiskunnan *kehityksestä*. Fourierin mukaan yhteiskunta käy kehityksessään läpi neljä vaihetta: 1) nousevan hävityksen, 2) nousevan harmonian, 3) laskevan harmonian, 4) laskevan hävityksen. Viimeksimainitulla asteella ihmiskunta elää raihnaisuuden kautta, minkä jälkeen kaikki elämä maan päällä lakkaa. Koska yhteiskunnan kehitys tapahtuu ihmisten tahdosta riippumatta, niin korkein kehitysaste koittaa yhtä kiertämättömästi kuin tapahtuu vuodenaikojen vaihtelu. Tästä teesistä Fourier teki johtopäätöksen, että porvarillisen järjestelmän tilalle tulee kiertämättä sellainen yhteiskunta, jossa on oleva vallitsevana vapaa ja kollektiivinen työ. Tosin Fourierin teoria yhteiskunnan kehityksestä rajoittui neljän vaiheen puitteisiin, mutta sinä aikakautena se oli suuri edistysaskel" *(G. F. Aleksandrov,* Länsieurooppalaisen filosofian historia, s. 353—354).

Tässä ei ole jälkeäkään marxilaisesta analyysista. Mihin verrattuna Fourierin teoria oli edistysaskel? Jos sen rajoittuneisuutena oli se, että se puhui neljästä vaiheesta ihmiskunnan kehityksessä ja että neljäs vaihe tällöin on laskevaa hävitystä, jonka seurauksena kaikki elämä maan päällä lakkaa, niin kuinka on ymmärrettävä tekijän pretensio Fourierille siitä, että hänen teoriansa yhteiskunnan kehityksestä rajoittuu vain neljän vaiheen puitteisiin, samaan aikaan kun ihmiskunnan viidentenä vaiheena voisi olla ainoastaan haudantakainen elämä?

Tov. Aleksandrov löytää tilaisuuden sanoa miltei kaikista vanhoista filosofeista hyvää. Mitä suurempi porvarillinen filosofi on, sitä enemmän häntä ylistellään. Kaikki tuo

johtaa siihen, että tov. Aleksandrov, ehkä itse mitään aavistamatta, joutuu sellaisten porvarillisten filosofianhistorioitsijain pauloihin, jotka lähtevät siitä, että jokaista filosofia on pidettävä ennen kaikkea liittolaisena ammatissa ja sitten vasta vihollisena. Tuollaiset konseptiot, jos ne pääsisivät meillä kehittymään, johtavat kiertämättä objektivismiin, porvarillisten filosofien palvomiseen ja heidän ansioittensa liioitteluun, hyökkäävän taisteluhengen riistämiseen meidän filosofialtamme. Ja se merkitsisi luopumista materialismin perusperiaatteesta — sen määräsuuntaisuudesta, sen puoluekantaisuudesta. Mutta Leninhän opetti meille, että „materialismiin sisältyy, niin sanoakseni, puoluekantaisuus, velvoittaen aina tapahtumia arvostettaessa asettumaan suoraan ja avoimesti määrätyn yhteiskuntaryhmän näkökannalle" (*V. I. Lenin,* Teokset, I osa, s. 276). Filosofiset katsomukset on oppikirjassa esitelty abstraktisesti, objektiivisesti, neutraalisti. Filosofiset koulukunnat on sijoitettu kirjassa toinen toisensa jälkeen tai toinen toisensa viereen, mutta ei taisteluasenteessa keskenään. Sekin on kunnianosoitus akateemiselle, professorimaiselle „suuntaukselle". Tässä yhteydessä ei ole nähtävästi sattuma, että tekijä ei ole laisinkaan onnistunut filosofian puoluekantaisuusperiaatteen esittämisessä. Tekijä on ottanut Hegelin filosofian esimerkkinä filosofian puoluekantaisuudesta, ja vihamielisten filosofiain välistä taistelua hän havainnollistaa taantumuksellisen ja edistyksellisen alkutekijän taistelulla... itsensä Hegelin sisällä. Tällainen todistelutapa ei ole ainoastaan objektivistista eklektisismiä, vaan se myös kaunistelee ilmeisesti Hegeliä, koska sillä tavalla halutaan todistaa, että Hegelin filosofiassa on yhtä paljon edistyksellistä kuin taantumuksellistakin. Lopettaakseni tämän kysymyksen lisään myöskin sen, että tov. Aleksandrovin suosittelema erilaisten filosofisten järjestelmien arvostamismetodi — „ansioiden rinnalla on epäkohtiakin" (kts. tov. Aleksandrovin kirjan s. 7), tahi: „tärkeä merkitys on myös sillä ja sillä teorialla" — on äärimmäisen epämääräinen, on metafyysillinen ja voi vain sotkea asiaa. Jää epäselväksi, minkä vuoksi tov. Aleksandrovin on pitänyt osoittaa kunnioitusta vanhojen porvarillisten koulukuntien akateemisille tieteellisille perinteille ja unohtaa materialismin perusteesi, joka vaatii olemaan leppymätön taistelussa vihollisiaan vastaan.

Vielä eräs huomautus. Filosofisten järjestelmien kriitillisen erittelyn pitää olla määrätietoista. Niiden filosofisten

katsomusten ja aatteiden, jotka on kauan sitten nujerrettu ja haudattu, ei pidä saada osakseen suurta huomiota. Päinvastoin, erikoisen kärkevästi on arvosteltava niitä filosofisia järjestelmiä ja aatteita, jotka taantumuksellisuudestaan huolimatta ovat levinneet ja joita marxilaisuuden viholliset nykyään käyttävät. Niihin kuuluvat varsinkin neokantilaisuus, teologia, agnostisismin vanhat ja uudet painokset, yritykset salakuljettaa jumala nykyaikaiseen luonnontieteeseen ja kaikenlaista muuta sotkua, jonka tarkoituksena on paikkailla ja maalailla idealistista joutotavaraa markkinoita varten. Sellainen on se arsenaali, jonka imperialismin filosofiset lakeijat ovat nykyään ottaneet käytäntöön tukeakseen kovin säikähtynyttä isäntää.

Johdannossa on niin ikään otettu virheelliseltä kannalta käsite taantumuksellisista ja edistyksellisistä aatteista ja filosofisista järjestelmistä. Vaikka tekijä tekeekin varauksia siitä, että kysymys tuon tai tämän aatteen tai filosofisen järjestelmän taantumuksellisuudesta tai edistyksellisyydestä pitää ratkaista konkreettis-historiallisesti, niin hän tuon tuostakin ignoroi marxilaisuuden tunnettua teesiä siitä, että sama aate erilaisissa konkreettisissa historiallisissa olosuhteissa saattaa olla sekä taantumuksellinen että edistyksellinen. Hämäämällä tämän kysymyksen tekijä avaa pujahdusreiän, jonka kautta pääsee tunkeutumaan salakuljetustavarana idealistisia konseptioita, joiden mukaan aatteet ovat historian yläpuolella.

Edelleen tekijä, todetessaan oikein, että filosofisen ajattelun kehitys määräytyy loppukädessä yhteiskunnan elämän aineellisista ehdoista ja että filosofisen ajattelun kehityksellä on ainoastaan suhteellinen itsenäisyys, itse monta kertaa rikkoo tätä tieteellisen materialismin perusväittämää, kun hän erilaisia filosofisia järjestelmiä esittäessään tuon tuostakin erottaa tämän esittelyn konkreettisesta historiallisesta tilanteesta ja tuon tai tämän filosofian sosiaalisesta luokkapohjasta. Niin on asian laita esimerkiksi silloin, kun esitetään Sokrateen, Demokritoksen, Spinozan, Leibnizin, Feuerbachin ynnä muiden filosofisia katsomuksia; se ei tietenkään ole tieteellistä ja antaa aihetta olettaa tekijän eksyneen sellaiselle näkökannalle, että filosofisten aatteiden kehitys on itsenäistä ja historian yläpuolella olevaa, mikä taas on idealistisen filosofian tunnusmerkki. Tuon tai tämän filosofisen järjestelmän elimellinen yhteys konkreettiseen historialliseen tilanteeseen puuttuu vieläpä sieltäkin, missä

tekijä yrittää analysoida tätä tilannetta. Syntyy puhtaasti mekaaninen, tekstiyhteys, eikä oleellinen elimellinen yhteys. Kyseessäolevan aikakauden filosofisia katsomuksia kuvaavat jaksot ja luvut sekä historiallista tilannetta kuvaavat jaksot ja luvut pyörivät jonkinlaisissa parallellisissa tasoissa, ja itse historiallisten tosiasiain, perustan ja päällysrakennuksen välisten syy-yhteyksien kuvaaminen tapahtuu yleensä epätieteellisesti, huolimattomasti, se ei anna aineistoa analyysia varten, vaan on se pikemminkin kehno selonteko. Sellainen on esimerkiksi johdanto VI lukuun, jonka otsikkona on „XVIII vuosisadan Ranska"; tämä johdanto on epäselvyyden ennätys eikä missään määrin selitä XVIII vuosisadan ja XIX vuosisadan alun ranskalaisen filosofian aatteiden alkulähteitä. Sen vuoksi ranskalaisten filosofien aatteet kadottavat yhteytensä aikakauteen ja alkavat esiintyä jonkinlaisena itsenäisenä ilmiönä. Sallinette muistuttaa tämän kohdan oppikirjasta:

„XVI—XVII vuosisadalta alkaen Ranska Englannin jälkeen astuu vähitellen porvarillisen kehityksen tielle. Vuosisadan kuluessa Ranskassa tapahtui perinpohjaisia muutoksia ekonomiikassa, politiikassa ja ideologiassa. Vaikka maa olikin yhä vielä takapajuinen, niin se jo alkoi vapautua feodaalisesta rämettyneisyydestään. Ranska, samoin kuin monet muutkin silloiset Euroopan valtiot, astui alkuperäisen kapitalistisen kasaantumisen kauteen.

Yhteiskunnallisen elämän kaikilla aloilla muovautui nopeasti uusi, porvarillinen yhteiskuntajärjestelmä, syntyi uusi ideologia, uusi kulttuuri. Siihen mennessä Ranskassa alkavat kehittyä nopeasti sellaiset kaupungit kuin Pariisi ja Lyon, Marseille ja Havre, luodaan voimakas merilaivasto. Perustetaan kansainvälisiä kauppayhtiöitä toinen toisensa jälkeen, järjestetään aseistettuja retkikuntia, jotka valloittavat useita siirtomaita. Kaupankäynti kasvaa nopeasti. Vuosina 1784—1788 ulkomaankauppavaihto nousi 1.011,6 milj. livreen ylittäen enemmän kuin nelinkertaisesti vuosien 1716—1720 kauppavaihdon. Aachenin sopimus (v. 1748) ja Pariisin sopimus (v. 1763) myötävaikuttivat kaupankäynnin vilkastumiseen. Sangen kuvaavaa on kirjakauppa. Esimerkiksi v. 1774 kirjakauppavaihto Ranskassa teki 45 milj. frangia, kun taas Englannissa se teki ainoastaan 12—13 milj. frangia. Ranskan hallussa oli noin puolet Euroopassa olleista kultavaroista. Ranska kuitenkin oli yhä vain

agraarimaa. Sen väestön valtaosa harjoitti maanviljelystä" (s. 315—316).

Tämä ei ole tietenkään analyysi, vaan yksinkertainen luettelo eräistä tosiasioista, joita sitä paitsi ei ole esitetty yhteydessä toisiinsa, vaan toinen toisensa vieressä. On itsestään selvää, että näistä „perustaa" koskevista tiedoista ei ole syntynyt eikä ole voinutkaan syntyä minkäänlaista ranskalaisen filosofian karakteristiikkaa, kun sen kehitys on osoittautunut irroitetuksi silloisen Ranskan historiallisista oloista.

Ottakaamme edelleen esimerkin vuoksi Aleksandrovin kirjassa oleva kuvaus saksalaisen idealistisen filosofian synnystä. Hän kirjoittaa: „XVIII vuosisadalla ja XIX vuosisadan alkupuoliskolla Saksa oli jälkeenjäänyt maa ja sen poliittinen järjestelmä oli taantumuksellinen. Maassa olivat vallitsevina feodaalis-maaorjuudelliset ja käsityöläis-ammattikunnalliset suhteet. XVIII vuosisadan lopussa kaupunkilaisväestö ei tehnyt edes 25 %, käsityötä harjoitti vain 4% koko väestöstä. Veropäivätyö, verot, maaorjuus ja ammattikunnalliset etuoikeudet häiritsivät syntymässä olevien kapitalistisien suhteiden kehitystä. Sitä paitsi maa oli poliittisesti tavattoman pirstoutunut".

Tov. Aleksandrovin kirjassa mainitun Saksan kaupunkilaisväestön prosenttisuhteen pitäisi hänen mielestään kuvata tämän maan takapajuisuutta ja sen valtiollisen sekä yhteiskunnallis-poliittisen järjestelmän taantumuksellisuutta. Mutta samaan aikaan Ranskassa oli kaupunkilaisväestöä vajaa 10%, eikä Ranska kuitenkaan ollut takapajuinen feodaalinen maa, jollainen Saksa oli, vaan porvarillis-vallankumouksellisen liikkeen keskus Euroopassa. Kaupunkilaisväestön prosentti sellaisenaan ei siis vielä selitä mitään, ja kaiken lisäksi sen pitää itsensä saada selitys konkreettis-historiallisesta tilanteesta. Tämä myöskin on esimerkki historiallisen aineiston epäonnistuneesta käyttämisestä tuon tai tämän ideologiamuodon syntymisen ja kehittymisen selittämiseksi.

Edelleen Aleksandrov kirjoittaa: „Sen ajan huomatuimmat saksalaisen porvariston ideologit Kant ja sen jälkeen Fichte sekä Hegel luomissaan idealistisissa filosofisissa järjestelmissä ilmaisivat sen aikakauden saksalaisen porvariston ideologiaa abstraktisessa muodossa, mikä johtui saksalaisten tosiolojen rajoittuneisuudesta".

Verratkaamme tätä kylmää, välinpitämätöntä, objektivistista faktojen esittelyä, faktojen, joista saksalaisen idealismin syntymisen syyt eivät suinkaan käy selville, Saksan silloisen tilanteen marxilaiseen analyysiin, joka on esitetty elävässä, taisteluhenkisessä, lukijan mieltä kuohuttavassa ja vakuuttavassa tyylissä. Engels luonnehtii Saksassa vallinnutta tilannetta seuraavalla tavalla: „Se oli pelkkää mätänevää ja lahoavaa massaa. Kukaan ei tuntenut oloaan hyväksi. Käsityön, kaupan, teollisuuden, ja maanviljelyksen mittasuhteet olivat käyneet aivan mitättömiksi. Talonpojat, kauppiaat ja käsityöläiset kärsivät kaksinkertaista sortoa: verenhimoisen hallituksen harjoittamaa sortoa ja kaupan huonosta tilasta johtuvaa sortoa. Aatelisto ja ruhtinaat olivat sitä mieltä, että vaikka he puristivatkin kaiken käskynalaisistaan, niin heidän tulojensa ei sittenkään pitänyt jäädä jälkeen heidän kasvavista menoistaan. Kaikki oli kehnosti, ja maassa vallitsi yleinen tyytymättömyys. Ei ollut sivistystä, joukkojen mieleen vaikuttavia keinoja, painovapautta, yleisen mielipiteen vapautta, ei ollut edes jossain määrin tuntuvaa kaupankäyntiä muiden maiden kanssa; kaikkialla vain halpamaisuutta ja egoismia, koko kansa oli alhaisen, matelevaisen, iljettävän kaupusteluhengen läpitunkema. Kaikki oli läpeensä mädännyt ja huojui, oli romahtamaisillaan, eikä ollut edes toivoakaan tervehdyttävästä muutoksesta, sillä kansassa ei ollut sellaista voimaa, joka olisi voinut raivata pois aikansa eläneiden laitosten lahoavat ruumiit" *(K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, V osa, s. 6—7).

Verratkaa tätä Engelsin antamaa kirkasta, terävää, täsmällistä, syvällisen tieteellistä kuvausta Aleksandrovin antamaan kuvaukseen, ja te näette, kuinka huonosti tov. Aleksandrov käyttää jo valmiin siitä loppumattomasta rikkaudesta, jonka marxilaisuuden perustanlaskijat ovat meille jättäneet.

Näin ollen tekijä ei ole selviytynyt materialistisen metodin käyttämisen tehtävästä filosofian historian esittelyssä, ja tämä seikka riistää kirjalta tieteellisen luonteen ja muuttaa sen huomattavassa määrin filosofien elämäkertojen ja heidän sellaisten filosofisten järjestelmiensä kuvaukseksi, jotka on otettu irrallisina historiallisesta tilanteesta. On rikottu historiallisen materialismin periaatetta, joka opettaa, että: „On tutkittava seikkaperäisesti eri yhteiskuntamuodostumien olemassaolon ehtoja, ennen kuin yritetään johtaa niistä niitä vastaavat poliittiset, yksityisoikeudelliset,

esteettiset, filosofiset, uskonnolliset y.m.s. katsomukset" (F. Engelsin kirjeestä K. Schmidtille elokuun 5 päivältä 1890, *K. Marx* ja *F. Engels*, Valittuja kirjeitä, 1947, s. 421).

Filosofian historian tutkimisen tarkoitusperätkin tekijä määrittelee epäselvästi ja riittämättömästi. Tekijä ei missään korosta, että filosofian ja sen historian eräänä perustehtävänä on filosofian edelleen kehittäminen tieteenä, uusien lainmukaisuuksien johdattaminen, filosofian väittämien tarkistaminen käytännössä, vanhentuneiden väittämien vaihtaminen uusiin. Tekijä sen sijaan lähtee pääasiassa filosofian historian pedagogis-kasvatuksellisesta merkityksestä, kulttuuris-valistuksellisesta tehtävästä lyöden siten koko filosofian historian tutkimiseen passiivisen havainnoimisen leiman, akateemisen leiman. Se ei tietenkään vastaa filosofiatieteen marxilais-leniniläistä määrittelyä, sillä filosofian, samoin kuin kaiken muunkin tieteen, pitää alituisesti kehittyä, täydellistyä, rikastua uusista väittämistä ja heittää pois vanhat väittämät.

Keskittämällä huomion kysymyksen opetus- ja kasvatuspuoleen tekijä siten vetää rajan tieteen kehitykselle, ikään kuin marxismi-leninismi olisi jo saavuttanut huippunsa eikä oppimme kehittäminen enää olisikaan päätehtävänä. Tällainen käsitys on ristiriidassa marxismin-leninismin hengen kanssa, koska se alkaa esittää marxilaisuuden metafyysillisesti loppuunkehitettynä ja täydellisenä oppina ja voi johtaa ainoastaan siihen, että elävä ja tutkimushaluinen filosofinen ajattelu ehtyy.

Aivan epätyydyttävällä kannalla on myöskin luonnontieteen kehitystä koskevien kysymysten valaiseminen, samaan aikaan kun filosofian historiaa ei voida vahingoittamatta suoranaisesti tieteellisyyttä esittää ilman yhteyttä luonnontieteiden saavutuksiin. Sen vuoksi tov. Aleksandrovin oppikirja ei tarjoa mahdollisuutta selvittää tieteellisen materialismin ilmaantumisen ja kehittymisen ehtoja, materialismin, joka on kohonnut nykyaikaisen luonnontieteen saavutusten graniittiperustalla.

Selostaessaan filosofian historiaa Aleksandrov on osannut irroittaa sen luonnontieteen historiasta. On kuvaavaa, että tekijä ei ole johdannossa, jossa esitetään kirjan perusväittämät, sanallakaan maininnut filosofian ja luonnontieteen keskinäisestä suhteesta. Hän vaikenee luonnontieteestä silloinkin, kun luulisi tämän vaikenemisen olevan vallan mahdotonta. Niinpä tekijä kirjoittaa sivulla 9:

„Teoksissaan ja varsinkin „Materialismissa ja empiriokritisismissä" Lenin kaikin puolin kehitteli ja vei kauas eteenpäin tätä marxilaista oppia yhteiskunnasta". Puhuessaan „Materialismista ja empiriokritisismistä" tov. Aleksandrov on osannut vaieta luonnontieteen probleemeista ja luonnontieteen yhteydestä filosofiaan.

Tuon tai tämän kauden luonnontieteen tason kuvaamisen mitä suurin köyhyys, vajavaisuus ja abstraktisuus on silmäänpistävää. Muinaiskreikkalaisten luonnontieteestä on sanottu, että heidän aikanaan tapahtui „luonnontieteiden syntyminen" (s. 26), myöhäisen skolastiikan kaudesta (XII—XIII vuosisata) on sanottu, että silloin „ilmaantui paljon keksintöjä ja teknillisiä parannuksia" (s. 120).

Mutta siellä, missä tekijä yrittää selittää tuollaisia epämääräisiä määritelmiä, on annettu heikosti yhteensidottu luettelo keksinnöistä; kirjassa on tällöin tehty karkeita virheitä, joissa ilmenevä tietämättömyys luonnontieteen kysymyksissä on hämmästyttävää. Esimerkiksi tieteen kehityksen kuvaus Renesanssin kaudella puhuu puolestaan: „Tiedemies Guericke rakensi kuuluisan ilmapumppunsa, ja ilmanpaineen olemassaolo, johon käsitys tyhjyydestä vaihtui, todistettiin käytännössä, ensialuksi kokeilemalla Magdenburgin puolipalloilla. Ihmiset olivat vuosisatoja väitelleet siitä, missä on „maailman keskipiste" ja voidaanko planeettaamme pitää tänä keskipisteenä. Sitten tieteeseen tulee Kopernikus, sen jälkeen Galileo Galilei. Viimeksimainittu todistaa, että Auringossa on täpliä ja että ne muuttavat paikkaansa. Hänen mielestään se ja muut keksinnöt vahvistavat Kopernikuksen opin aurinkokuntamme heliosentrisestä rakenteesta. Barometri opetti ihmiset ennustamaan säätä. Mikroskooppi tuli mikro-organismien elämää koskevien olettamusten järjestelmän tilalle ja sillä oli suuri merkitys biologian kehityksessä. Kompassi auttoi Kolumbusta kokeellisesti todistamaan planeettamme pallomaisen rakenteen" (s. 135).

Tässä on miltei jokainen lause järjettömyyttä. Kuinka ilmanpaine saattoi tulla tyhjyyttä koskevan käsityksen tilalle: kieltääkö ilmakehän olemassaolo muka tyhjyyden olemassaolon? Kuinka Auringon täplien liikkuminen oli vahvistuksena Kopernikuksen opille?

Käsitys siitä, että barometri ennustaa säätä, kuuluu kaikkein epätieteellisimpiin käsityksiin. Valitettavasti ihmiset eivät ole vieläkään oppineet kunnolleen ennustamaan

säätä, minkä te kaikki vallan hyvin tiedätte Säätoimistomme käytännön perusteella. *(Naurua.)*

Edelleen. Voiko sitten mikroskooppi *tulla* olettamuksien järjestelmän *tilalle,* ja vihdoin, mitä on „planeettamme pallomainen rakenne"? Tähän saakka on luultu, että vain muoto voi olla pallomainen.

Aleksandrovin kirjassa on paljon mainitunkaltaisia kukkasia.

Mutta tekijällä on oleellisempiakin, periaatteellisia virheitä. Niinpä hänen mielestään (s. 357) dialektisen metodin valmistelevana pohjana olivat luonnontieteen saavutukset „jo XVIII vuosisadan toisella puoliskolla". Se on perin juurin ristiriidassa Engelsin tunnetun väittämän kanssa siitä, että dialektisen metodin valmistelevana pohjana olivat organismin solurakenteen löytäminen, oppi energian säilymisestä ja muuttumisesta, Darwinin oppi. Nämä kaikki löydöt kuuluvat XIX vuosisadalle. Pitäen lähtökohtana väärää konseptiotaan tekijä antaa tietyn sijan XVIII vuosisadan löytöjen luettelemiselle, puhuu paljon Galvanista, Laplacesta ja Lyellista, mutta Engelsin mainitsemien kolmen suurlöydön suhteen hän rajoittuu yksinomaan seuraavaan: „Niinpä esimerkiksi jo Feuerbachin eläessä luotiin oppi solusta, oppi energian muuttumisesta, ilmaantui Darwinin teoria lajien synnystä luonnollisen valinnan tietä" (s. 427).

Sellaiset ovat kirjan peruspuutteellisuudet. Erilliset ja toisarvoiset puutteellisuudet jätän huomioimatta, en halua myöskään toistaa niitä teoreettisesti ja käytännöllisesti hyvin arvokkaita kriitillisiä huomautuksia, joita täällä on tehty.

Johtopäätös on sellainen, että oppikirja on huono, että se täytyy muokata perinpohjaisesti uudelleen. Mutta oppikirjan muokkaaminen uudelleen merkitsee sitä, että täytyy ennen kaikkea voittaa ne väärät ja sekavat käsitykset, joita nähtävästi on olemassa filosofiemme, myöskin johtavien filosofiemme, keskuudessa. Ja tässä siirryn toiseen kysymykseen, kysymykseen tilanteesta filosofisella rintamallamme.

II

TILANTEESTA FILOSOFISELLA RINTAMALLAMME

Kun on käynyt niin, että tov. Aleksandrovin kirja on saanut johtavien filosofisten työntekijäimme suurimman osan tunnustuksen, että se oli esitetty saamaan Stalin-palkinnon, suositeltu oppikirjaksi ja että siitä on annettu lukuisia ylisteleviä arvostelukirjoituksia, niin se merkitsee, että muutkin filosofiset työntekijät jakavat ilmeisesti tov. Aleksandrovin virheet. Ja se puhuu hyvin epätyydyttävästä tilanteesta teoreettisella rintamallamme.

Se seikka, että kirjan johdosta ei ole esitetty edes jossain määrin huomattavia protesteja, että kirjan puutteellisuuksien paljastamiseksi tarvittiin Keskuskomitean ja henkilökohtaisesti toveri Stalinin sekaantumista asiaan, se seikka merkitsee, että filosofiselta rintamalta puuttuu laajaksi kehittynyttä bolshevistista kritiikkiä ja itsekritiikkiä. Luovien väittelyjen, kritiikin ja itsekritiikin puuttuminen ei ole voinut olla vaikuttamatta vahingollisesti tieteellisen filosofisen työn tilaan. On tunnettua, että filosofisia tuotteita on kerrassaan riittämättömästi määrällisesti ja että ne ovat heikkoja laadultaan. Monografiat ja kirjoitukset filosofian alalta ovat harvinaisuus.

Täällä on puhuttu paljon filosofisen aikakauslehden tarpeellisuudesta. On olemassa tiettyä epäilystä sen suhteen, kuinka tarpeellista tuollaisen aikakauslehden perustaminen olisi. Aikakauslehden „Pod znamenem marksizma" („Marxilaisuuden lipun alla") surullinen kokemus ei ole vielä hälvennyt muistista. Minusta tuntuu, että omaperäisten

monografiain ja kirjoitusten nykyisiä julkaisumahdollisuuksia on käytetty täysin riittämättömästi.

Tov. Svetlov sanoi täällä, että „Bolshevikin" lukijakunta ei oikein sovi erikoisluontoisille teoreettisille teoksille. Mielestäni se on aivan väärin ja johtuu siitä, että ilmeisesti aliarvioidaan lukijakuntamme korkeaa tasoa ja sen vaatimuksia. Tuollaiset mielipiteet johtuvat käsittääkseni siitä, ettei ymmärretä, että meidän filosofiamme ei lainkaan kuulu pienelle ammattifilosofien ryhmälle, vaan se kuuluu koko neuvostosivistyneistöllemme. Siinä perinnäistavassa, että edistyneimmät venäläiset paksut aikakauslehdet ennen vallankumousta julkaisivat kirjallis-taiteellisten teosten rinnalla myöskin tieteellisiä, siinä luvussa filosofisiakin teoksia, ei ollut kerrassaan mitään pahaa. Aikakauslehtemme „Bolshevik" edustaa joka tapauksessa paljon suurempaa lukijakuntaa kuin mikään filosofinen aikakauslehti, ja filosofiemme luovan työn rajoittaminen erikoiseen filosofiseen aikakauslehteen käsittääkseni uhkaisi supistaa filosofisen työmme perustaa. Pyydän, ettei minun käsitettäisi olevan aikakauslehden vastustajan, mutta mielestäni paksuissa aikakauslehdissämme ja „Bolshevikissa" olevien filosofisten teosten niukkuus puhuu siitä, että pitäisi aloittaa ennen kaikkea tämän puutteellisuuden poistamisesta paksujen aikakauslehtiemme ja „Bolshevikin" avulla, joissa, varsinkin paksuissa aikakauslehdissä, nytkin kuitenkin ilmestyy silloin tällöin tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti mielenkiintoisia filosofisia artikkeleja.

Myöskin johtavan filosofisen laitoksemme — Tiedeakatemian Filosofian instituutin, katederien j.n.e. tematiikka on laihahkoa.

Filosofian instituutti on mielestäni aika lohduttomassa tilassa; se ei yhdistä perifeerian työntekijöitä, sillä ei ole yhteyttä heihin, minkä vuoksi se tosiasiassa ei ole koko liittoa käsittävä laitos. Provinssin filosofit on jätetty oman onnensa nojaan, mutta he ovat, kuten näette, suuri voima, valitettavasti käyttämättömänä oleva voima. Filosofisten tutkimustöiden, siinä luvussa myöskin oppiarvoa hakevien tutkimustöiden, tematiikka on kohdistettu menneisyyteen, rauhalliseen ja vähemmän vastuunalaiseen historialliseen teemaan, sanokaamme sellaiseen kuin: „Kopernikus-kerettiläisyys ennen ja nykyään". *(Hilpeyttä salissa.)* Se johtaa tiettyyn skolastiikan elpymiseen. Tältä kannalta katsottuna

täällä ollut väittely Hegelistä tuntuu kummalliselta. Tämän väittelyn osanottajat jyskyttävät avointa ovea. Kysymys Hegelistä on jo kauan sitten ratkaistu. Ei ole mitään syytä herättää sitä uudelleen eikä täällä ole esitetty mitään uutta aineistoa sen lisäksi, mitä jo on käsitelty ja arvostettu. Itse väittely on harmillisen skolastinen ja tuloksiltaan yhtä mitätön, kuin eräissä piireissä aikoinaan tehty yritys selvittää kysymystä kahden sormen ja kolmen sormen ristinmerkin oikeellisuudesta tahi siitä, voiko jumala luoda kiven, jota hän ei voi nostaa, ja oliko jumalanäiti neitsyt. *(Naurua.)* Nykyaikaa koskevia aktuaalisia probleemeja ei käsitellä juuri ollenkaan. Kaikessa tässä yhdessä otettuna piilee suuria vaaroja, paljon suurempia kuin mitä luulettekaan. Suurin vaara on siinä, että eräs osa teistä on jo sopeutunut näihin puutteellisuuksiin.

Filosofisessa työssä ei tunnu enempää taisteluhenkeä kuin bolshevistista vauhtiakaan. Tässä valossa eräät oppikirjan virheelliset väittämät käyvät yhteen koko muulla filosofisella rintamalla vallitsevan jälkeenjäämisen kanssa, eivätkä ne niin muodoin ole erillinen satunnainen tekijä, vaan kokonainen ilmiö. Täällä on useasti käytetty sanontaa „filosofinen rintama". Mutta missä tuo rintama oikeastaan on? Filosofinen rintama ei oikein käy yhteen rintama-käsityksemme kanssa. Kun puhutaan filosofisesta rintamasta, niin heti syntyy kuva sellaisten sotivien filosofien järjestyneestä osastosta, jotka ovat täydellisyyteen saakka aseistettuja marxilaisella teorialla, käyvät laajaa hyökkäystä rajantakaista vihamielistä ideologiaa vastaan ja neuvostoihmisten tietoisuudessa olevia porvarillisen ideologian jätteitä vastaan meillä maamme rajojen sisällä, filosofien, jotka vievät väsymättä tiedettämme eteenpäin, aseistavat sosialistisen yhteiskunnan uurastajia tajuamaan tiemme lainmukaisuuden ja antavat heille tieteellisesti perusteltua varmuutta asiamme lopullisesta voitosta.

Mutta näyttääkö meidän filosofinen rintamamme todelliselta rintamalta? Se muistuttaa pikemminkin tyyntä poukamaa tahi majailupaikkaa jossain kaukana taistelutantereelta. Taistelutannerta ei vielä ole vallattu, kosketusta viholliseen ei ylipäänsä ole, tiedustelua ei suoriteta, aseet ruostuvat, sotamiehet tappelevat oman päänsä mukaan, mutta komentajat joko ovat hurmiossa menneistä voitoista tahi kiistelevät siitä, riittääkö voimia hyökkäystä varten, eikö pitäisi vaatia apua muualta, tahi siitä, miten paljon

tietoisuus saa jäädä jälkeen olemisesta, ettei näyttäisi ylenmäärin jälkeenjääneeltä. *(Naurua.)*

Mutta samaan aikaan puolueemme kaipaa kipeästi filosofisen työn nousua. Filosofimme eivät yleistä niitä nopeita muutoksia, joita jokainen päivä tuo sosialistiseen olemiseemme, he eivät valaise noita muutoksia marxilaisen dialektiikan näkökannalta. Siten vaikeutetaan filosofisen tieteemme edelleen kehittymisen olosuhteita, ja tilanne muodostuu sellaiseksi, että filosofisen ajattelun kehitys kulkee huomattavalta osalta ilman ammattifilosofejamme. Se on kerrassaan sietämätöntä.

Filosofisen rintaman jälkeenjäämisen syy ei tietenkään ole yhteydessä mihinkään objektiivisiin ehtoihin. Objektiiviset ehdot ovat suotuisemmat kuin milloinkaan, tieteellistä analyysia ja yleistystä odottavaa aineistoa on rajaton määrä. Filosofisen rintaman jälkeenjäämisen syitä on haettava subjektiiviselta alalta. Nämä syyt ovat peruspiirtein samat, jotka Keskuskomitea on osoittanut analysoidessaan jälkeenjääneisyyttä ideologisen rintaman muilla lohkoilla.

Kuten muistatte, Keskuskomitean tunnetut päätökset ideologisista kysymyksistä oli tähdätty aatteettomuutta ja apoliittisuutta vastaan kirjallisuudessa ja taiteessa, nykyajan aihepiiristä erkaantumista ja menneisyyden piiriin loittonemista vastaan, ulkomaalaisen kumartelua vastaan, kirjallisuuden ja taiteen bolshevistisen taisteluhenkisen puoluekantaisuuden puolesta. On tunnettua, että ideologisen rintamamme monet työntekijäosastot ovat jo tehneet itselleen vastaavat johtopäätökset Keskuskomitean päätöksistä ja saavuttaneet tällä tiellä tuntuvia tuloksia.

Filosofimme ovat siinä kuitenkin jääneet jälkeen. He eivät nähtävästi huomaa tosiasioita, jotka puhuvat periaatteettomuudesta ja aatteettomuudesta filosofisessa työssä, tosiasioita, jotka osoittavat yliolkaista suhtautumista nykyaikaiseen tematiikkaan, he eivät huomaa porvarillisen filosofian edessä matelemista eivätkä sen kumartelua osoittavia tosiasioita. He ovat nähtävästi sitä mieltä, että käänne ideologisella rintamalla ei koske heitä. Nyt kaikki näkevät, että tuo käänne on tarpeen.

Siihen, että filosofinen rintama ei ole ideologisen työn eturiveissä, on huomattavalta osalta syyssä myöskin tov. Aleksandrov. Valitettavasti hänellä ei ole taitoa terävän kriitillisesti paljastaa työssä olevia puutteellisuuksia. Hän

ilmeisesti yliarvioi voimansa eikä nojaudu laajan filosofikollektiivin kokemukseen ja tietoihin. Enemmänkin, työssään hän nojautuu ylenmäärin lähimpien työntekijäin ja kyvyn kumartelijain suppeaan piiriin. *(Huudahduksia:* Oikein! *Suosionosoituksia.)* Filosofinen toiminta on jotensakin tullut monopolisoiduksi pienen filosofiryhmän käsiin, eikä suurta osaa filosofeista, etenkin provinssin filosofeista, ole vedetty mukaan johtavaan työhön.

Oikeat keskinäiset suhteet filosofien välillä ovat näin tulleet rikotuiksi.

Nyt kaikki näkevät, että sellaisten teosten kuin filosofian historian oppikirjan laatiminen ei ole voimienmukaista yhdelle ihmiselle ja että tov. Aleksandrovin olisi pitänyt alusta alkaen vetää mukaan työhön laaja tekijäpiiri — dialektisen materialismin tuntijoita, historiallisen materialismin tuntijoita, historioitsijoita, luonnontieteilijöitä, taloustieteilijöitä. Tov. Aleksandrov valitsi väärän tien oppikirjan laatimisessa, kun ei nojautunut laajaan asiantuntijapiiriin. Tämä virhe on korjattava. Filosofiset tiedot ovat meillä tietenkin laajan neuvostofilosofien kollektiivin omaisuutta. Suuren tekijäpiirin vetämistä mukaan oppikirjan laatimiseen käytetään nyt täydessä mitassa poliittisen taloustieteen oppikirjan toimittamisessa; tämän oppikirjan pitää valmistua lähi aikoina ja sen toimittamiseen on vedetty mukaan, paitsi taloustieteilijöitä, myöskin historioitsijain ja filosofien laajoja piirejä. Sellainen luovan työn menetelmä on varmin. Siihen sisältyy toinenkin ajatus — yhdistää nykyään riittämättömästi toisiinsa sidottujen ideologisten työntekijäin eri osastojen ponnistukset ratkaisemaan suuria tehtäviä, joilla on yleinen tieteellinen merkitys, jotta sillä tavalla tulisi järjestetyksi ideologian eri alojen työntekijäin yhteistoiminta, jottei mentäisi eteenpäin kuka miten sattuu, jottei iskettäisi sormet harallaan, vaan järjestyneesti ja yhteenliittyneinä, siis mahdollisimman suurin menestyksen takein.

Mistä kuitenkin johtuvat filosofisen rintaman eräiden johtavien työntekijäin subjektiiviset virheet? Minkä vuoksi täällä väittelyssä filosofien vanhemman sukupolven edustajat esittivät oikeudenmukaisen moitteen eräille nuorille näiden ennenaikaisen raihnauden vuoksi, sen vuoksi, että näiltä nuorilta puuttuu sotivaa tarmoa, taisteluhenkisyyttä? Tähän kysymykseen voidaan nähtävästi antaa vain yksi vastaus — marxismin-leninismin perusteiden riittämätön selvittäminen ja porvarillisen ideologian vaikutuksen jätteet.

Se ilmenee siinäkin, etteivät monet työntekijämme vielä ymmärrä, että marxismi-leninismi on elävä, luova oppi, joka kehittyy jatkuvasti, rikastuu herkeämättä sosialistisen rakennustyön kokemuksen ja nykyaikaisen luonnontieteen saavutusten pohjalla. Tämä oppimme elävän vallankumouksellisen puolen tällainen aliarvioiminen ei voi olla johtamatta filosofian ja sen merkityksen madaltamiseen. Juuri sotivan tarmon ja taisteluhengen puutteesta on haettava syytä siihen, että eräät filosofimme pelkäävät koetella voimiaan uusissa kysymyksissä — nykyaikaa koskevissa kysymyksissä, sellaisten tehtävien ratkaisussa, joita käytäntö asettaa joka päivä filosofeille ja joihin filosofian pitää antaa vastaus. On tullut aika viedä rohkeammin eteenpäin neuvostoyhteiskuntateoriaa, neuvostovaltioteoriaa, nykyaikaisen luonnontieteen, etiikin ja estetiikan teoriaa. On tehtävä loppu epäbolshevistisesta arkuudesta. Jos teorian kehityksen annetaan pysähtyä, niin se merkitsee filosofiamme kuivettumista, sitä, että filosofialtamme riistetään sen arvokkain ominaisuus — sen kehityskyky, tehdään siitä kuollut ja kuiva dogmi.

Kysymys bolshevistisesta kritiikistä ja itsekritiikistä ei ole filosofeillemme ainoastaan käytännön, vaan myös syvästi teoreettinen kysymys.

Kun kehitysprosessin sisäisenä olemuksena, kuten dialektiikka meitä opettaa, on vastakohtien taistelu, taistelu vanhan ja uuden välillä, kuolevan ja syntyvän välillä, aikansa eläneen ja kehittyvän välillä, niin meidän neuvostofilosofiamme tulee osoittaa, kuinka tämä dialektiikan laki vaikuttaa sosialistisen yhteiskunnan oloissa ja mikä on sen soveltamisen erikoisuus. Me tiedämme, että luokkiin jakaantuneessa yhteiskunnassa tämä laki vaikuttaa toisin kuin meidän neuvostoyhteiskunnassamme. Juuri siinä on mitä laajin vainio tieteelliselle tutkimukselle, ja tätä vainiota ei kukaan filosofeistamme ole vielä muokannut. Mutta kuitenkin puolueemme on jo kauan sitten löytänyt ja pannut sosialismin palvelukseen sen sosialistisen yhteiskunnan ristiriitojen (näitä ristiriitoja on olemassa, mutta filosofimme eivät arkuudestaan johtuen halua niistä kirjoittaa) selvillesaamisen ja voittamisen erikoisen muodon, sen meillä neuvostoyhteiskunnassamme esiintyvän vanhan ja uuden välisen, aikansa eläneen ja syntymässä olevan välisen taistelun erikoisen muodon, jota sanotaan kritiikiksi ja itsekritiikiksi.

Neuvostoyhteiskunnassamme, jossa antagonistiset luokat on likvidoitu, ei taistelu vanhan ja uuden välillä ja siis kehitys alemmasta korkeampaan tapahdu antagonististen luokkien välisen taistelun ja kataklysmien muodossa, kuten kapitalismin vallitessa, vaan kritiikin ja itsekritiikin muodossa, mikä on kehityksemme todellinen liikkeellepaneva voima, mahtava ase puolueemme käsissä. Se on ehdottomasti uusi liikkeen laji, uusi kehitystyyppi, uusi dialektinen lainmukaisuus.

Marx sanoi, että aikaisemmat filosofit ainoastaan selittivät maailmaa, mutta nykyään on tehtävänä muuttaa sitä. Me olemme muuttaneet vanhan maailman ja rakentaneet uuden, mutta valitettavasti meidän filosofimme selittävät riittämättömästi tätä uutta maailmaa, ja sitä paitsi he osallistuvat riittämättömästi sen muuttamiseen. Me olemme saaneet täällä kuulla eräitä yrityksiä, niin sanoakseni, „teoreettisesti" selittää tämän jälkeenjäämisen syitä. Täällä on puhuttu esimerkiksi siitä, että filosofit ovat viipyneet liian kauan kommentatiovaiheessa, minkä vuoksi he eivät ole siirtyneet ajoissa monografisten tutkielmien vaiheeseen. Tämä selitys vaikuttaa tietenkin hyvin jalolta, mutta huonosti vakuuttavalta. Filosofin luova työ on nyt tietenkin otettava ensi tilalle, mutta se ei merkitse, että pitäisi supistaa kommentoivaa, oikeammin sanoen popularisoivaa työtä. Kansamme tarvitsee sitäkin.

On kiiruhdettava korvaamaan hukkaan mennyt aika. Tehtävät eivät odottele. Suuressa Isänmaallisessa sodassa saavutettu sosialismin loistava voitto, joka oli samalla marxilaisuuden loistava voitto, on nyt kuin luunsiru poikkiteloin imperialistien kurkussa. Marxilaisuutta vastaan käynnissä olevan taistelun keskus on nykyään siirtynyt Amerikkaan ja Englantiin. Pimeyden ja taantumuksen kaikki voimat on nykyään pantu palvelemaan marxilaisuudenvastaista taistelua. On jälleen vedetty päivänvaloon ja otettu porvarillisen filosofian, atomi- ja dollaridemokratian palvelijan, aseistukseen pimeyden ja pappispimityksen repaleiset sotatamineet: Vatikaani ja rotuteoria, villiintynyt natsionalismi ja ränsistynyt idealistinen filosofia; lahjottavissa oleva keltainen lehdistö ja rappeutunut porvarillinen taide. Mutta voimat eivät nähtävästi riitä. Marxilaisuudenvastaisen „ideologisen" taistelun lipun alle kerätään nyt reservejä syvemmältäkin. On vedetty mukaan gangstereita, sutenöörejä, vakoilijoita, kriminaalirikollisia. Otan umpi-

mähkään tuoreen esimerkin. Kuten „Izvestija" lehti muutama päivä sitten kirjoitti, eksistensialisti Sartren toimittamassa „Tems Modern" aikakauslehdessä ylistellään jonain uutena ilmestyksenä kriminaalikirjailija Jean Genet'n kirjaa „Varkaan päiväkirja", joka alkaa sanoilla: „Perusaiheinani tulevat olemaan kavallus, varkaus ja homoseksualismi. On olemassa elimellinen yhteys minun taipumuksillani kavallukseen ja varkaan ammattiin sekä minun rakkausseikkailuillani". Kaikesta päätellen tekijä tuntee alansa. Tämän Jean Genet'n näytelmiä esitetään suurella humulla Pariisin näyttämöillä ja Jean Genet'ä itseään pyydellään kovasti Amerikkaan. Sellainen on porvarillisen filosofian „viimeinen sana".

Fasismista saavuttamamme voiton antamasta kokemuksesta jo tiedetään, minkälaiseen umpikujaan idealistinen filosofia on saattanut kokonaisia kansoja. Nyt se nousee eteemme uudessa, iljettävän likaisessa olemuksessaan, joka heijastaa porvariston lankeemusta kaikessa syvyydessään, alhaisuudessaan ja inhoittavuudessaan. Sutenöörit ja kriminaalirikolliset filosofiassa on todellakin perikadon ja rappeutumisen partaalle joutumista. Nämä voimat ovat kuitenkin vielä elinkykyisiä, ne pystyvät vielä myrkyttämään joukkojen tietoisuutta.

Nykyaikainen porvarillinen tiede varustaa pappispimitystä, fideismiä uusilla todisteluilla, mitkä on armottomasti paljastettava. Ottakaamme vaikkapa englantilaisen astronomin Eddingtonin oppi maailman fyysillisistä konstansseista, oppi, joka vie suoraa päätä pythagoralaiseen lukumystiikkaan ja johtaa matemaattisista kaavoista sellaisia maailman „oleellisia konstansseja" kuin salaperäisen luvun 666, j.n.e. Käsittämättä tietoamisen dialektista kulkua, absoluuttisen ja suhteellisen totuuden välistä suhdetta monet Einsteinin seuraajat, siirtäen maailman lopullisen, rajoitetun alan liikuntalakien tutkimusten tulokset koko loputtomaan maailmaan, ovat alkaneet puhua maailman lopullisuudesta, sen rajoittuneisuudesta ajassa ja paikassa, ja astronomi Milne on vieläpä „laskenut", että maailma on luotu 2 miljardia vuotta sitten. Näistä englantilaisista tiedemiehistä voitaneen käyttää heidän suuren maanmiehensä, filosofi Baconin sanoja siitä, että he kääntävät tieteensä voimattomuuden luonnon parjaamiseksi.

Nykyaikaisten porvarillisten atomifyysikkojen kantilaismetkut saattavat heidät samoin tekemään päätelmiä elektro-

nin „tahdonvapaudesta", yrittämään kuvata materian vain jonkinlaiseksi aaltojen koostumaksi ja muuhun hölynpölyyn.

Siinä on äärettömän suuri työvainio filosofeillemme, joiden tulee analysoida ja yleistää nykyaikaisen luonnontieteen saavutukset, muistaen Engelsin ohjeen siitä, että materialismin „täytyy jokaisen uuden, luonnontieteessä aikakauden muodostavan, suuren löydön jälkeen muuttaa muotoaan" (*F. Engels,* Ludwig Feuerbach. *K. Marx* ja *F. Engels,* Teokset, XIV osa, s. 647).

Kuka sitten, ellemme me — voittaneen marxilaisuuden maa ja sen filosofit,— johtaisi taistelua rappeutunutta ja iljettävää porvarillista ideologiaa vastaan, kuka sitten, ellemme me, antaisi sille musertavia iskuja!

Sodan sauhusta on noussut esiin uuden demokratian valtioita sekä siirtomaakansojen kansallinen vapausliike. Sosialismi on tullut kansojen elämän päiväjärjestykseen. Kuka sitten, ellemme me — voittaneen sosialismin maa ja sen filosofit, — auttaisi rajantakaisia ystäviämme ja veljiämme valaisemaan uuden yhteiskunnan puolesta käymäänsä taistelua tieteellisen sosialistisen tietoisuuden valolla, kuka sitten, ellemme me, valistaisi heitä ja aseistaisi marxilaisuuden aatteellisella aseella!

Maassamme on havaittavissa sosialistisen talouden ja kulttuurin valtava kukoistus. Joukkojen sosialistisen tietoisuuden herkeämätön kasvu asettaa yhä suurempia vaatimuksia ideologiselle työllemme. On käynnissä laaja hyökkäys ihmisten tietoisuudessa olevia kapitalismin jätteitä vastaan. Kuka sitten, elleivät filosofimme, asettuisi ideologisen rintaman työntekijäin rivien johtoon, käyttäisi täydellä mitalla marxilaista tietoamisteoriaa sosialistisen rakennustyön äärettömän suuren kokemuksen yleistämisessä ja sosialismin uusien tehtävien ratkaisemisessa!

Näiden suurten tehtävien edessä voitaisiin kysyä: kykenevätkö filosofimme ottamaan harteilleen uudet tehtävät, onko filosofisissa ruutisarvissa ruutia, eikö filosofinen voima ole heikentynyt? Kykenevätkö tieteelliset filosofiset kaaderimme omin sisäisin voimin voittamaan kehityksensä puutteellisuudet ja uudestijärjestämään työnsä? Sen suhteen ei voi olla kahdenlaista mielipidettä. Filosofinen väittely on osoittanut, että nuo voimat ovat olemassa, että nuo voimat ovat melkoiset, että nuo voimat pystyvät paljastamaan virheensä selviytyäkseen niistä. Tarvitaan vain enemmän

luottamusta omiin voimiin, enemmän näiden voimien koettelua aktiivisissa taisteluissa, nykyajan päivänpolttavien probleemien asettelussa ja ratkaisemisessa. On tehtävä loppu veltosta työvauhdista, pudistettava pois vanha Aatami ja alettava tehdä työtä siten kuin työskentelivät Marx, Engels, Lenin, siten kuin työskentelee Stalin. *(Suosionosoituksia.)*

Toverit, te muistatte Engelsin aikoinaan iloinneen ja pitäneen suurena poliittisena tapahtumana, suurimerkityksellisenä tapahtumana marxilaisen kirjasen ilmestymistä parin kolmen tuhannen kappaleen painoksena. Tästä meidän mittasuhteissamme vähäpätöisestä tosiasiasta Engels teki sellaisen johtopäätöksen, että marxilainen filosofia on laskenut juurensa syvälle työväenluokkaan. Entä mitä pitäisi sanoa marxilaisen filosofian juurtumisesta kansamme syviin kerroksiin ja mitä Marx ja Engels sanoisivat, jos saisivat tietää, että meillä on levinnyt kansaan kymmeniä miljoonia kappaleita filosofisia teoksia? Se on todellinen marxilaisuuden riemuvoitto, ja se on elävä todistus siitä, että Marxin—Engelsin—Leninin—Stalinin suuresta opista on meillä tullut koko kansan oppi ja tällä maailmassa vertaistaan vailla olevalla perustalla on kukoistava meidän filosofiamme. Olkaa siis aikakautemme — Leninin—Stalinin aikakauden, kansamme, voittajakansan, aikakauden arvoisia! *(Myrskyisiä, kauankestäviä suosionosoituksia.)*

Hinta 35 kop.

А. А. ЖДАНОВ

ВЫСТУПЛЕНИЕ НА ДИСКУССИИ

ПО КНИГЕ Г. Ф. АЛЕКСАНДРОВА „ИСТОРИЯ ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКОЙ ФИЛОСОФИИ“

(На финском языке)

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО КАРЕЛО-ФИНСКОЙ ССР
ПЕТРОЗАВОДСК—1954